

Stockholm den 27 november 2013

Utvecklingscentrum

AM-184302-09

Begäran om överprövning av åklagarbeslut av den 25 november 2013 (bilaga 1)

Yrkanden

I rubricerat ärende får jag härmed i egenskap av ombud och offentlig försvarare för Andreas Niklasson hemställa att behörig överåklagare överprövar Kammaråklagare Karin Bergstrands rubricerade beslut och därvid beslutar;

att Överåklagaren genast beslutar att de omstridda förhören inte skall genomföras före det att ärendet slutligt överprövats.

att jag som offentlig försvarare skall medges närvara vid de förhör som skall genomföras förundersökningsvis med Diego Baez Baez, Enrique Baez Baez och José Lopesierra-Guiterrez.

ADVOKAT: JOHAN ERIKSSON CLEA SANGBORN BJÖRN SANDIN TOBIAS FÄLTH JOHAN ÅKERMARK JENS LAPIDUS
LINA HOLMGREN DANIEL MARCUS MIKAEL FREDBLAD PEHR AMRÉN SIMON BERGSTRÖM
BITRÄDANDE JURIST: ROBIN SÖDER ANNA AHLÉNIUS

Bakgrund

Den 8 mars 2013 dömde Stockholms Tingsrätt Andreas Niklasson till fängelse i åtta år för försök till grovt narkotikabrott och försök till grov narkotikasmuggling.

Tingsrättens dom har överklagats av såväl Niklasson som åklagaren. Niklasson yrkar därvid att han helt skall frikännas och åklagaren att straffet skall skärpas.

I beslut av den 21 november har hovrätten vilandeförklarat målet i avvaktan på att Högsta Domstolen skall pröva om det föreligger hinder att ens inleda handläggningen av den nu aktuella åtalspunkten till dess att förundersökningen i nu aktuella avseenden slutförts.

I överklagandet gjorde Niklasson även gällande att det förevarit grovt rättegångsfel i tingsrätten.

Niklasson hävdade därvid bland annat att det var fel att, på åklagarens begäran, avvisa ett vittne som agerat kontaktperson mellan svensk polis och den amerikanska polisorganisationen DEA.

Vidare hävdade Niklasson att det var fel av tingsrätten att inte ens pröva ett yrkande att få höra ett vittne, Anthony Knowles.

I en förundersökning som inledes på Riksenheten för polismål förhöordes den person som ovan benämnts kontaktperson mellan svensk polis och DEA. Därvid framkom att hon hade viktig information att lämna som dessutom var känd för åklagaren.

I beslut (bilaga 2) meddelade hovrätten att båda de ovan angivna förhållandena utgjorde rättegångsfel. Båda rättegångsfelen ansågs dessutom ha kunnat påverka målets utgång. Vid en samlad bedömning kom hovrätten fram till att felet kunde läkas i hovrätten och återförvisade därför inte målet till förnyad prövning i tingsrätten. Ett tungt vägande skäl för hovrätten var att målet är mycket omfattande.

ADVOKAT: JOHAN ERIKSSON CLEA SANGBORN BJÖRN SANDIN TOBIAS FÄLTH JOHAN ÅKERMARK JENS LAPIDUS
LINA HOLMGREN DANIEL MARCUS MIKAEL FREDBLAD PEHR AMRÉN SIMON BERGSTRÖM
BITRÄDANDE JURIST: ROBIN SÖDER ANNA AHLÉNIUS

Emellertid kan fastslås att åklagarens yrkande att tingsrätten skulle avvisa ett av försvaret erbjudet vittne ledde fram till att det begicks rättegångsfel i tingsrätten. I ljuset av vad som kommit fram efter Riksenheten för polismåls utredning samt den objektivitetsplikt som gäller för åklagare framstår det som uppenbart att åklagaren medverkat till att det begicks rättegångsfel i tingsrätten. Detta utgör ett förhållande som skall beaktas vid bedömningen av det beslut som nu begärs överprövat.

Som ovan nämnts dömdes Niklasson i tingsrätten för försök till grovt narkotikabrott. Något förenklat går försöket ut på att Niklasson gemensamt och i samförstånd med övriga tilltalade försökt att olovligen i överlåtelsesyfte förvärva eller anskaffa samt transportera minst 700 kilo kokain från kusten utanför Venezuela till Hönö i Sverige. Niklasson skall därvid ha agerat koordinator mellan den svenske transportören och leverantörerna av kokainet.

Enligt tingsrätten misslyckades försöket eftersom den båt som skulle leverera kokainet stoppades av ett brittiskt örlogsfartyg den 16 juli 2009.

Niklasson bestrider i målet att han agerat som koordinator. Vidare bestrider Niklasson att den båt som stoppades den 16 juli med 713 kilo kokain har något med det svenska målet att göra. Detta tillslag berör enligt Niklasson ingen svensk person överhuvudtaget och kokainet ombord på båten var inte på väg till Hönö. Omständigheterna kring detta tillslag är således en mycket viktig bevisfråga i målet.

Vid förhandlingen i tingsrätten förhöordes kaptenen på den stoppade kokainbåten. Även en ytterligare person som hade samband med denna båt förhöordes i tingsrätten. Dessa personer hade dessförinnan förhörts av svensk polis i USA. Vid dessa förhör var försvaret inte närvarande. Försvaret hade i tingsrätten en rad synpunkter på det sätt varpå förhören under förundersökningen genomfördes. Bland annat påstod ett av vittnena, mot Niklassons ivriga bestridande, att han ha träffat Niklasson på en specifik fest i Colombia vid en tidpunkt då Niklasson ostridigt inte var i Colombia. Vid förhöret hade det då uppvisats fotografier för vittnet på ett sätt som ifrågasätts av försvaret.

ADVOKAT: JOHAN ERIKSSON CLEA SANGBORN BJÖRN SANDIN TOBIAS FÄLTH JOHAN ÅKERMARK JENS LAPIDUS
LINA HOLMGREN DANIEL MARCUS MIKAEL FREDBLAD PEHR AMRÉN SIMON BERGSTRÖM
BITRÄDANDE JURIST: ROBIN SÖDER ANNA AHLÉNIUS

FÖRSVARSAADVOKATERNA

STOCKHOLM

Vid tidpunkten då de två vittnena hördes på länk av tingsrätten var det inte känt för försvaret att leverantörerna av kokainet var på väg att bli utvisade från Colombia till USA.

Någon tid senare upptäckte emellertid jag vid sökningar i en amerikansk domstolsdatabas som heter PACER att två bröder Baez utlämnats från Colombia och satt häktade i USA för inblandning i det parti som tagit i beslag den 16 juli 2009. Vidare framkom att utvisningsförfarandet hållits hemligt i USA till dess att det verkställdes av säkerhetsskäl. På goda grunder gjorde Niklasson därför gällande i tingsrätten att det fanns risk att det skulle kunna komma att meddelas dom över samma sak i två länder. Vid den tidpunkt då materialet från PACER presenterades av mig i rätten påstod sig åklagarna inte känna till misstankarna mot bröderna Baez. Det var således försvaret som tillförde den ursprungliga upplysningen i målet

Att få information från den amerikanska utredningen, utöver offentliga handlingar som framgår av domstolsdatabasen, har inte varit möjligt för försvaret. För att få tillgång till den amerikanska utredningen krävdes helt enkelt svenska myndighetskontakter. Någon ansökan om rättslig hjälp till USA gjordes emellertid inte från åklagaren under förhandlingen i tingsrätten. Att Niklasson var intresserad av uppgifter från den amerikanska utredningen och då särskilt om Bröderna Baez var dock uppenbart för alla eftersom det redovisades som en allvarlig brist i utredningen.

Vid förnyade sökningar i PACER under hösten upptäckte jag att bröderna Baez nu erkänt sin inblandning i den beslagtagna kokainleveransen 2009. Såvitt erkännandet kan uppfattas är Bröderna Baez innehavare av partiet möjligen i delar tillsammans med José Loppesierra-Guiterrez. Vid kontakt med en av försvararna för en av bröderna Baez meddelade han mig att det inte finns någon svensk inblandning och att partiet än mindre skulle till Höno. Svaret från advokaten och ett domstolsbeslut som utvisar att båda bröderna gavs in av mig till hovrätten.

Åklagarna i målet meddelade då till hovrätten att man känt till detta förhållande sedan någon tid och att man sökt internationell rättshjälp för att utreda detta vidare.

ADVOKAT: JOHAN ERIKSSON CLEA SANGBORN BJÖRN SANDIN TOBIAS FÄLTH JOHAN ÅKERMARK JENS LAPIDUS
LINA HOLMGREN DANIEL MARCUS MIKAEL FREDBLAD PEHR AMRÉN SIMON BERGSTRÖM
BITRÄDANDE JURIST: ROBIN SÖDER ANNA AHLÉNIUS

INFO@FORSVAR.SE
HANTVERKARGATAN 78 BOX 12107 102 23 STOCKHOLM
TELEFON: 08-545 701 30 FAX: 08-545 701 39 ORG.NR 969682-9994

I målet skall nu hållas förhör förundersökningsvis i USA med bröderna Baez och den ovan nämnde Lopesierra. Vid dessa förhör har jag begärt att få närvara vilket åklagaren motsatt sig av skäl som framgår av bilagt beslut.

Detta beslut är felaktigt. Med hänsyn till att förhöret är preliminärt planerat till nästa vecka hemställs att det omedelbart skall beslutas att ställa förhöret på framtiden till dess att frågan slutligt prövats genom denna överprövning. Det bör därvid särskilt påpekas att det sannolikt krävs att jag söker visum för att kunna delta vid ett sådant förhör och att detta inte kan ordnas till nästa vecka.

Grunder för ändringsyrkandet

Om en försvarare framställer begäran om komplettering av förundersökningen med ett visst förhör har försvararen rätt att närvara vid ett sådant förhör. Denna absoluta rätt gäller inte vid förhör som beslutats av åklagaren själv. Då har försvararen istället rätt att närvara om detta kan ske utan men för utredningen.

I detta fall har åklagaren beslutat om förhör innan någon sådan framställning gjorts av försvaret. Beslutet har dock initierats av försvarets arbete. En omständighet som skall få betydelse vid bedömningen enligt Niklassons uppfattning.

Åklagaren har i sitt beslut gjort gällande att det kan vara till men för utredningen om företrädare för försvaret närvarar. Ett antal hypotetiska skäl härför har anförts.

Inledningsvis kan konstateras att det torde krävas mycket starka skäl för att göra gällande förundersökningssekretess i ett mål som prövas i hovrätten. Särskilt som förhören initierats av försvaret. De som skall höras har dessutom erkänt och erkännandena är stadfästa av amerikansk domstol. Detta gäller i vart fall bröderna Baez vars erkännanden finns ingivna i hovrätten.

I minnet bör man dessutom ha att det har funnits anledning till synpunkter på det sätt varpå de tidigare förhören genomförts i USA. Både vad gäller själva förhören och på den

ADVOKAT: JOHAN ERIKSSON CLEA SANGBORN BJÖRN SANDIN TOBIAS FÄLTH JOHAN ÅKERMARK JENS LAPIDUS
LINA HOLMGREN DANIEL MARCUS MIKAEL FREDBLAD PEHR ÅMRÉN SIMON BERGSTRÖM
BITRÄDANDE JURIST: ROBIN SÖDER ANNA ÅHLÉNUS

fotokonfrontation som genomfördes. Brister som inte kunde läkas genom att försvaret fick ställa frågor vid länkförhör i tingsrätten.

Vidare skall som en bakgrund beaktas att åklagarna tidigare agerat på sätt som medförde att det begicks rättegångsfel i tingsrätten med de rättsäkerhetsförluster som detta innebär för min klient genom att vissa vittnesuppgifter bara kommer att prövas i en instans. Under sådana förutsättningar bör utgångspunkten för åklagaren vara att den fortsatta handläggningen genomförs på ett sådant sätt att rättsäkerheten ur de tilltalades perspektiv sätts i första rummet för att inte ens riskera att den fortsatta förundersökningen skall kunna ifrågasättas.

Åklagaren har som inledande skäl att det kan vara till men för utredning om försvaret närvarar anfört att det kan komma fram uppgifter vid förhören som kan föranleda ytterligare utredningsåtgärder endera genom vittnesförhör eller genom förhör med de tilltalade. Med hänsyn till att målet befinner sig i hovrätten kan förnyade förhör med de tilltalade endast ske inför rätta i formen av tilläggsförhör. Innan sådana förhör sker har de tilltalade rätt att ta del av de nya uppgifterna. Att åklagaren skulle kunna hålla på uppgifter mot de tilltalade som kunde ha varit fallet under förundersökningen är således inte en tänkbar situation i hovrätten. Detta förhållande utgör således inte skäl att förhindra försvararna att närvara vid förhören.

Vad därefter gäller eventuella tillkommande vittnesförhör så är saken densamma. De tilltalades uppgifter är redan lämnade i tingsrätten. Skall dessa uppgifter "justeras" måste det ske i form av tilläggsförhör vilket i sådana fall också kan ske först efter att de tilltalade tagit del av förhörsuppgifterna. Sannolikt är det dessutom så att de eventuella förhörspersoner som kan dyka upp i den amerikanska förundersökningen redan är hörda av amerikanska myndigheter eftersom den förundersökningen, enligt vad som är känt i det närmaste är avslutat. I vart fall vad gäller bröderna Baez som redan erkänt och väntar på straffbestämning vilket skall ske vid en förhandling den 18 december i år.

De kollusionsliknade skäl som åklagaren åberopar är dessutom helt hypotetiska och generellt tveksamma i en process som befinner sig i hovrätten.

ADVOKAT: JOHAN ERIKSSON CLEA SANGBORN BJÖRN SANDIN TOBIAS FÄLTH JOHAN ÅKERMARK JENS LAPIDUS
LINA HOLMGREN DANIEL MARCUS MIKAEL FREDBLAD PEHR AMRÉN SIMON BERGSTRÖM
BITRÄDANDE JURIST: ROBIN SÖDER ANNA AHLÉNIUS

FÖRSVARSAADVOKATERNA

STOCKHOLM

Vidare anför åklagaren att det är viktigt att förhörspersonerna känner sig trygga och inte blir rädda av situationen. Här bör väl nämnas att samtliga tre personer som beslutet omfattar är antingen beredda att låta sig dömas för synnerligen allvarlig narkotikabrottslighet (bröderna Baez) eller är misstänkt för sådan brottslighet (Lopesierra) och kan knappast förväntas känna sig obekväma av att ett antal försvarare deltar vid förhöret. Detta hypotetiska resonemang saknar helt betydelse för bedömningen.

Utöver de skäl som ovan redovisats kan följande anföras. Åklagarna har förutskickat att det skall genomföras en fotokonfrontation i USA. Vid en sådan konfrontation har försvaret rätt att närvara. Särskilt i ljuset av att det vid tidigare förhör skett ett ostridigt felaktigt utpekande av Niklasson. De personer som förhörs i USA kan inom ramen för det amerikanska rättssystemet tjäna på att medverka på olika sätt, till och med oriktigt måhända. Hur konfrontationen genomförs rent praktiskt är därför av stor betydelse för försvaret. Detta kan bara ske genom att försvaret finns på plats. Detta är dessutom ett känt förhållande i länder som tillämpar strafflindring för samarbetande vittnen.

Även ekonomiska hänsyn gör sig gällande. Om förhören i USA föranleder kompletterande frågor från försvaret kommer det med nödvändighet innebära att en ny resa till USA kan behöva företas för att kompletterande frågor måste ställas. Detta riskerar också att medföra ytterligare tidsutdräkt i ett häktat mål där den tilltalade som suttit längst i häkte snart har suttit tre och ett halvt år.

Det skall också på försvarets begäran hållas ytterligare förhör i USA, vid vilka förhör jag har rätt att närvara. Dessa förhör borde rimligen planeras in samtidigt.

Avslutningsvis vill jag påpeka att förhållandet mellan försvaret och åklagarna har genom hela målet varit infekterat. Det är oerhört angeläget att detta förhållande inte påverkar åklagarens ställningstagande. Det går inte att bortse ifrån att det finns en risk att det faktiskt är så. Inga ovidkommande skäl skall påverka bedömningar av rättssäkerhetsfrågor.

ADVOKAT: JOHAN ERIKSSON CLEA SANGBORN BJÖRN SANDIN TOBIAS FÄLTH JOHAN ÅKERMARK JENS LAPIDUS
LINA HOLMGREN DANIEL MARCUS MIKAEL FREDBLAD PEHR AMRÉN SIMON BERGSTRÖM
BITRÄDANDE JURIST: ROBIN SÖDER ANNA AHLÉNIUS

INFO@FORSVAR.SE
HANTVERKARGATAN 7B Box 12107 102 23 STOCKHOLM
TELEFON: 08-545 701 30 FAX: 08-545 701 39 Org.NR 969682-9994

FÖRSVARSAADVOKATERNA

STOCKHOLM

Sammanfattningsvis finns således skäl att ändra kammaråklagare Karin Bergstrands
rubricerade beslut.

Stockholm som ovan

Johan Eriksson

ADVOKAT: JOHAN ERIKSSON CLEA SANGBORN BJÖRN SANDIN TOBIAS FÄLTH JOHAN ÅKERMARK JENS LAPIDUS
LINA HOLMGREN DANIEL MARCUS MIKAEL FREDBLAD PEHR AMRÉN SIMON BERGSTRÖM
BITRÄDANDE JURIST: ROBIN SÖDER ANNA AHLÉNIUS

INFO@FORSVAR.SE
HANTVERKARGATAN 78 Box 12107 102 23 STOCKHOLM
TELEFON: 08-545 701 30 FAX: 08-545 701 39 Org.Nr 969682-9994

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 01
Rotel 0106

PROTOKOLL
2013-04-18 – 2013-04-19
Föredragning i
Stockholm

Aktbilaga 84
Mål nr B 2856-13

RÄTTEN

Hovrättsråden Niklas Wågner, Magnus Ulriksson, referent, och Marianne Lishajko

FÖREDRAGANDE OCH PROTOKOLLFÖRARE

Hovrättsfiskalen Martina Sjölund

PARTER (såvitt nu är i fråga)

Klagande och motpart (åklagare)

Kammaråklagarna Karin Bergstrand, Hans-Jörgen Hanström, Chatrine Rudström,
Catarina Thiel och Mårten Hallsten
Internationella åklagarkammaren i Stockholm

Klagande och motpart (tilltalad)

1. Häktade Andreas Niklasson, 830221-0078

Ombud och offentlig försvarare: Advokaten Johan Eriksson
Box 12107
102 23 Stockholm

Martina.sj@dom.se

2. Häktade Jonas Falk, 720911-0613

Ombud och offentlig försvarare: Advokaten Thomas Martinson och jur.kand. Tobias
Enochson
Karlplan 12
115 20 Stockholm

SAKEN

Grovt narkotikabrott m.m.; nu fråga om undanröjande av tingsrättens dom och återförvisning

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts dom 2013-03-08 i mål nr B 9799-10 och B 20671-10

Saken föredras varvid följande antecknas.

Andreas Niklasson och Jonas Falk har yrkat att hovrätten ska undanröja tingsrättens dom på grund av rättegångsfel och återförvisa målet till tingsrätten för förnyad

Dok.Id 1075154

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 670 10 E-post: svea.avd1@dom.se www.svea.se	08-561 670 19	måndag – fredag 09:00-15:00

handläggning. Jonas Falk har vidare yrkat att hovrätten ska undanröja tingsrättens dom även om det inte begåtts något rättegångsfel.

Åklagarna har motsatt sig att tingsrättens dom undanröjs.

Hovrätten fattar följande

BESLUT (att meddelas 2013-04-26)

Hovrätten avslår Andreas Niklassons och Jonas Falks yrkanden om att tingsrättens dom ska undanröjas och målet visas åter till tingsrätten.

SKÅL

Något om den rättsliga regleringen rörande rättegångsfel och undanröjande

Ett rättegångsfel kan karaktäriseras som ett fel av domstolen som innebär ett åsidosättande eller en felaktig tillämpning av en processuell regel, däribland regler om skyldighet för rätten att sörja för att målet blir tillfredsställande utrett (se Welamson, Rättegång VI, fjärde uppl., s. 115 f.).

Om det vid tingsrätten har förekommit sådana rättegångsfel som i detta fall görs gällande (se nedan) får hovrätten undanröja tingsrättens dom endast om felet kan antas ha inverkat på målets utgång och inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i hovrätten (se 51 kap. 28 § rättegångsbalken). Bestämmelsen är alltså konstruerad som ett förbud mot undanröjande om inte de nyss berörda förutsättningarna är uppfyllda.

Hovrätten har vidare en möjlighet att undanröja en tingsrättsdom av annan anledning än rättegångsfel. Denna möjlighet följer av hovrättens skyldighet att se till att mål blir tillfredsställande utredda. För att detta ska bli aktuellt förutsätts att det i hovrätten aktualiseras spörsmål som tingsrätten inte har tagit ställning till.

Hovrätten har mot denna bakgrund att pröva om det är utrett att ett rättegångsfel har förekommit, om felet kan antas ha inverkat på målets utgång och det inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i hovrätten. Först om dessa förutsättningar är uppfyllda får hovrätten undanröja tingsrättens dom enligt den nyssnämnda paragrafen. Därutöver har hovrätten att pröva om domen på någon annan grund bör undanröjas.

Har det förekommit något rättegångsfel vid tingsrätten som bör föranleda att tingsrättens dom undanröjs?

Var det fel av tingsrätten att avvisa förhöret med den polis som agerat kontaktperson mellan DEA och svensk polis?

Andreas Niklasson åberopade vid tingsrätten vittnesförhör med den polis som agerat kontaktperson, eller sambandsman, mellan svensk polis och amerikanska Drug Enforcement Administration (DEA), till styrkande av att det saknas samband mellan ingripandet mot Dean Bush m.fl. och den medtilltalade Mauritz Andersson.

Åklagarna yrkade att tingsrätten skulle avvisa förhöret eftersom detta omöjligen skulle kunna visa att ett sådant samband saknas.

Tingsrätten avvisade förhöret med hänvisning till att förhöret uppenbart skulle bli utan verkan utifrån det bevisstema som hade angetts.

Åklagarna har i hovrätten tillbakavisat att det har funnits någon särskilt utpekad kontaktperson, men angett att det var Charlotta Andersson och Göran Wall på Rikskriminalpolisen som hade kontakt med DEA. Åklagarna har vidare angett att Göran Wall redan har hörts.

Andreas Niklasson har i hovrätten preciserat att hans begäran vid tingsrätten avsåg ett vittnesförhör med Charlotta Andersson.

Rätten får avvisa bevisning om beviset uppenbart skulle bli utan verkan (se 35 kap. 7 § tredje punkten rättegångsbalken). Det är i allmänhet mycket svårt att i förväg uttala sig

om resultatet av viss bevisning och praktiskt sett torde nog – för ett avvsningsbeslut – krävas att man säkert kan konstatera att beviset helt kan fränkännas värde (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken [okt. 2012, Zeteo] kommentaren till 35 kap. 7 §).

Enligt hovrätten fanns det inte förutsättningar att utifrån det angivna beviset konstatera att beviset uppenbart skulle bli utan verkan. Genom att på den grunden avvisa förhöret begick tingsrätten ett rättegångsfel. Det saknar betydelse att Göran Wall hördes vid tingsrätten.

Var det fel av tingsrätten att inte pröva yrkandet om att höra vittnet Anthony Knowles?

Andreas Niklasson åberopade vid tingsrätten vittnesförhör med Anthony Knowles, som är medborgare i Bahamas.

Enligt åklagarna försökte man genom rättslig hjälp få till stånd ett förhör med Anthony Knowles, men utan att lyckas eftersom denne inte kunde påträffas. Enligt åklagarna stod det för alla parter klart att det inte gick att höra Anthony Knowles och att detsamma gällde flera av de vittnen som åklagarna åberopade vid tingsrätten.

Tingsrätten fattade inget beslut i frågan om att höra Anthony Knowles.

Rätten är skyldig att pröva samtliga i ett mål framställda yrkanden. Att inte pröva ett visst yrkande är ett exempel på rättegångsfel (se Fitger m.fl., a.a., kommentaren till 50 kap. 28 §).

Tingsrätten tog inte ställning till Andreas Niklassons begäran om att hålla vittnesförhör med Anthony Knowles. Denna underlåtenhet utgör ett rättegångsfel.

Var det fel av tingsrätten att inte ange om rätten beaktat Europakonventionens krav?

Andreas Niklasson har hävdat att tingsrätten begått ett rättegångsfel bestående i att tingsrätten i domen inte uttryckligen angett att domstolen beaktat artiklarna 5 och 6 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). De nämnda artiklarna rör dels rätt till personlig frihet, dels rätt till domstolsprövning och rättssäker process.

Europakonventionen gäller som lag i Sverige. Det förhållandet att tingsrätten i domen inte uttryckligen angett att rätten har beaktat konventionens krav utgör i sig inte ett rättegångsfel.

Var det fel av tingsrätten att inte fortsätta huvudförhandlingen?

Jonas Falk begärde efter att huvudförhandlingen hade avslutats vid tingsrätten, men innan domen meddelats, att förhandlingen skulle fortsätta. Som skäl för sin begäran anförde han i huvudsak att åklagarna först under slutanförandet i rättegången presenterade utredningsmaterial som försvaret tidigare efterfrågat men inte fått del av och som enligt försvaret, efter ett närmare studium, hade betydelse i målet.

Åklagarna motsatte sig Jonas Falks begäran.

Tingsrätten avslog dagen innan rätten meddelade dom i målet Jonas Falks begäran med hänvisning till att det som kommit fram inte innebar att det var nödvändigt att komplettera utredningen.

Rätten får hålla fortsatt huvudförhandling om rätten sedan huvudförhandlingen avslutats finner det nödvändigt att komplettera utredningen innan målet avgörs (se 46 kap. 17 § rättegångsbalken).

Den nyssnämnda bestämmelsen reglerar enligt sin lydelse endast de fall där det är rätten som finner behov av att komplettera utredningen. Bestämmelsen reglerar inte situationen när en part vill åberopa ny utredning efter förhandlingens slut men innan

domen meddelats. Bestämmelsen är dock tillämplig även i det fall när rätten, till följd av vad en part har anfört, finner det nödvändigt att komplettera utredningen. Den tar främst sikte på situationer där rätten under överläggning till dom eller när domen skrivs upptäcker att det finns oklarheter eller ofullständigheter i den utredning som lagts fram och att denna behöver kompletteras. (Se prop. 1986/87:89 s. 225 f.)

Rättens bedömning av om det som en part har anfört gör det nödvändigt att komplettera utredningen kan komma att falla ut olika beroende såväl på vad kompletteringen avser som på karaktären av målet (se rättsfallet NJA 2005 s. 864). Högsta domstolen nämnde vidare i rättsfallet att när det i ett brottmål åberopas ny bevisning som bedöms kunna vara betydelsefull för utgången i målet får det anses föreligga förutsättningar för att besluta om fortsatt huvudförhandling.

Att det inte går att få klarhet i frågan om det överhuvudtaget har förekommit ett rättegångsfel vid tingsrätten är inte tillräckligt för att bestämmelsen i 51 kap. 28 § rättegångsbalken ska kunna tillämpas, utan det ska i stället vara utrett att ett fel har förekommit (se Fitger m.fl. a.a., kommentaren till 50 kap. 28 §).

Den komplettering av utredningen som försvaret erbjöd tingsrätten i förevarande fall avsåg telekommunikation. Vilken betydelse detta material – i ljuset av den mycket omfattande utredning som hade lagts fram under rättegången vid tingsrätten – kunde ha för utgången i målet går inte att säga med någon säkerhet.

Det anförda innebär att det inte är utrett att det förekom ett rättegångsfel vid tingsrätten när domstolen avslög Jonas Falks begäran att fortsätta huvudförhandlingen.

Kan felen antas ha inverkat på målets utgång?

Hovrätten har alltså kommit fram till att det vid tingsrätten förekommit rättegångsfel bestående i att dels avvisa förhöret med den person som visade sig vara Charlotta Andersson, dels inte ta ställning till begäran om att hålla vittnesförhör med Anthony Knowles.

En ytterligare förutsättning för att hovrätten ska få undanröja tingsrättens dom är, som tidigare redogjorts för, att rättegångsfelet kan antas ha inverkat på målets utgång. Det i paragrafen angivna beviskravet, "kan antas ha inverkat på målets utgång", är lågt ställt. Den närmare innebörden av det torde vara beroende av vilken typ av fel som har förekommit. Om ett rättegångsfel innebär att en väsentlig rättssäkerhetsgaranti sätts åt sidan synes man kunna presumera att felet haft betydelse för utgången, medan ett fel som typiskt sett är mindre väsentligt torde kräva någon utredning som talar för att felet i det konkreta fallet haft betydelse för utgången (se Welamson, a.a., s. 118 f.).

Vad gäller såväl felet att avvisa förhöret med den person som visade sig vara Charlotta Andersson, som felet att inte ta ställning till begäran om att hålla vittnesförhör med Anthony Knowles, anser hovrätten att respektive fel kan antas ha inverkat på målets utgång.

Kan felen utan väsentlig olägenhet avhjälpas i hovrätten?

Hovrätten har alltså kommit fram till att felen bestående i att dels avvisa förhöret med den person som visade sig vara Charlotta Andersson, dels inte ta ställning till begäran om att hålla vittnesförhör med Anthony Knowles, kan antas ha inverkat på målets utgång.

Den sista förutsättningen för att hovrätten ska få undanröja tingsrättens dom är, som tidigare redogjorts för, att rättegångsfelet inte utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas i hovrätten.

Som exempel på rättegångsfel som kan botas i hovrätten kan nämnas fall då tingsrätten vägrat en part att lägga fram bevisning (se NJA II 1943 s. 653). Det finns inget som hindrar att Andreas Niklasson begär att i hovrätten få höra vittnena i fråga. Felen kan med andra ord läkas i hovrätten.

Den återstående frågan är om detta kan ske utan väsentlig olägenhet. I detta hänseende gör sig, som Andreas Niklasson pekat på, rättssäkerhetskrav gällande, närmare bestämt instansordningens princip. Å andra sidan ska hänsyn som rör processeffektiviteten

beaktas, vilket framgår redan av bestämmelsens formulering. Paragrafen är nämligen utformad på så sätt att ett avhjälpande i allmänhet bör ha företräde framför ett undanröjande.

Förhållandena i det enskilda fallet är av stort intresse vid bedömningen av dessa hänsyn. I det här fallet är det fråga om en mycket omfattande rättsprocess med ett flertal tilltalade där huvudförhandlingen vid tingsrätten tog åtta månader. Enligt hovrätten innebär det sistnämnda att övervägande skäl talar för att rättegångsfelen utan väsentlig olägenhet kan avhjälpas här.

Finns det någon annat skäl än rättegångsfel att undanröja tingsrättens dom?

Jonas Falk har yrkat att hovrätten ska undanröja tingsrättens dom även om hovrätten inte kommer fram till att det har förekommit något rättegångsfel vid tingsrätten. Som skäl för det har han anfört bl.a. att målet i hovrätten kommer att tillföras nytt material av sådan omfattning att det förtar honom rätten till en prövning i två instanser.

Av hovrättens allmänna skyldighet att sörja för att målet blir handlagt på ett lämpligt sätt följer att domstolen – även i fall då något rättegångsfel inte föreligger – kan undanröja tingsrättens dom (se NJA II 1943 s. 654).

Konstruktionen av bestämmelsen i 51 kap. 28 § rättegångsbalken, som innebär ett förbud mot undanröjande på grund av de i paragrafen avsedda rättegångsfelen annat än under angivna förutsättningar, medför att undanröjande på annan grund än rättegångsfel endast bör ske med stor restriktivitet (se Welamson, a.a., s. 122, och rättsfallet NJA 1989 s. 646).

Om parterna i hovrätten åberopar ny och omfattande bevisning kan det komma i fråga att undanröja tingsrättens dom, om hovrätten anser att denna bör tas upp vid och prövas av tingsrätten. En förutsättning för det torde dock vara att utredningen inte utan väsentlig olägenhet kan läggas fram i hovrätten (se Fitger m.fl., a.a., kommentaren till 50 kap. 28 §, med däri gjorda hänvisningar).

Av de bevisuppgifter som parterna hittills gett in till hovrätten framgår att de åberopar ny bevisning. Hur omfattande denna kommer att bli är ännu oklart. Det går därför inte att säga att den bevisning som parterna för närvarande åberopar i hovrätten av lämplighetsskäl i stället bör tas upp vid tingsrätten som första instans.

Hovrätten anser på grund av det anförda att det inte finns skäl att undanröja tingsrättens dom och återförvisa målet till tingsrätten.

Hovrättens slutsats

Andreas Niklassons och Jonas Falks yrkanden om att tingsrättens dom ska undanröjas och målet visas åter till tingsrätten avslås.

Sammanfattning

Hovrätten har kommit fram till att yrkandena om att undanröja tingsrättens dom ska avslås. Det har enligt hovrätten förekommit rättegångsfel vid tingsrätten. Dessa har bestått i att tingsrätten dels avvisat ett vittnesförhör utan att förutsättningarna för det varit uppfyllda, dels underlåtit att ta ställning till ett annat vittnesförhör. Felen innebär dock inte att tingsrättens dom bör undanröjas, utan kan i stället avhjälpas i hovrätten.

Beslutet får inte överklagas särskilt.

Martina Sjölund
Protokollet uppvisat/

Advokat Johan Eriksson
Advokat Martin Särman
Advokat Martin Cullberg
Advokat Thomas Martinson

Svea Hovrätt avd 1, mål nr B2856-13 för kännedom

BESLUT beträffande förhör förundersökningsvis med Diego Baez Baez, Enrique Baez Baez och José Lopesierra-Guiterrez.

Efter beslut av förundersökningsledaren att förhör skall hållas med Diego Baez Baez, Enrique Baez Baez och José Lopesierra-Guiterrez som samtliga finns intagna på anstalt i USA har begäran om rättslig hjälp sänts till behörig myndighet i USA. Begäran innefattar tillstånd för svenska åklagare och utredningsmän att på plats i USA hålla förhör med ovan nämnda personer. Begäran om rättslig hjälp har beviljats och preliminär tidpunkt har angivits från USA:s sida till den 3-5 december 2013.

Från vissa försvarares sida har muntligen i samband med huvudförhandling den 20 november 2013 i hovrätten framförts begäran om att få personligen närvara vid dessa förhör. Det är för mig oklart vilka försvarare som framställt denna begäran varför beslutet riktas till samtliga försvarare som var närvarande i hovrätten den aktuella dagen.

Enligt RB 23 kap 10§ första stycket bestämmer undersökningsledaren, med vissa omnämnda begränsningar, vem som får närvara vid förhör. Den begränsning som är aktuell i detta fall omnämnes i fjärde stycket och lyder som följer.

Den misstänkte och hans eller hennes försvarare har rätt att närvara vid förhör som hålles på den misstänktes begäran enligt 18 § andra stycket. Vid andra förhör får försvararen närvara om det kan ske utan men för utredningen.

I detta fall har undersökningsledaren beslutat att förhör skall hållas. Förhören hålles inte på den misstänktes begäran. Försvarare har alltså inte rätt att närvara vid förhören.

Förhören med Diego Baez Baez, Enrique Baez Baez och José Lopesierra-Guiterrez är de första förhören i det svenska målet med dessa personer. Det är för åklagare och polis helt obekant vad dessa personer kan komma att berätta. Inget utredningsmaterial från den amerikanska utredningen finns att tillgå utöver ett antal avlyssnade telefonsamtal till vilka jag återkommer.

Det kan vid förhör med de som skall höras framkomma uppgifter som i sin tur bör föranleda att ytterligare utredningsåtgärder måste vidtagas, såsom t.ex förhör med vittnen eller med någon av de dömda i det svenska målet. Dessa utredningsåtgärder skall då inte kunna påverkas av det svenska försvaret.

Vidare är ett förhör med personer som inte tidigare är hörda i förundersökningen en känslig situation. För att de som skall förhöras skall våga lämna korrekta uppgifter är det av vikt att de känner sig trygga. Detta kan motverkas av en situation med ett mycket stort antal personer närvarande såsom, utöver de nödvändiga, ett antal svenska advokater.

Det är synnerligen viktigt att förhören blir rättvisande och att ett materiellt riktigt resultat åstadkommes.

Jag beslutar därför att försvararna i det svenska målet inte har rätt att närvara vid förhören med Diego Baez Baez, Enrique Baez Baez och José Lopesierra-Guiterrez eftersom detta kan vara till men för utredningen.

Försvaret erbjudes däremot att överlämna skriftliga frågor som kommer att ställas till de hörda i den utsträckning de är relevanta och amerikansk åklagare tillåter detta.

Som ovan nämnts har vi från USA fått ta del av ljudfiler till ett antal avlyssnade telefonsamtal. Auktoriserad tolk har översatt samtalen. Samtalen uppges föras mellan de båda bröderna Baez. Det förefaller oklart om detta verkligen är fallet. Datumangivelserna beträffande samtalen förefaller heller inte vara korrekta.

Som framgår är vi osäkra på om vi fått rätt avlyssningsmaterial. Vi har påpekat detta per e-mail och telefon till den amerikanske åklagaren men inte fått någon förklaring. Det är vår avsikt att försöka få klarhet i dessa frågor vid personligt sammanträffande i USA. Materialet kan rent av höra till en helt annan förundersökning och i så fall omfattas av sekretess i USA. Eftersom vi, som ovan sagts, är ytterst osäkra på om det material vi fått verkligen är det rätta kommer det inte att lämnas ut i

det skick det nu befinner sig, utan försvaret kommer genom utredningsmännens försorg att beredas tillfälle att ta del av materialet för att kunna förbereda frågor till de som skall höras.

Jag kommer att uppdra åt utredningsmännen att sammanställa fotobilagor som skall visas för personerna som skall höras. Försvaret kommer att beredas tillfälle att i förväg ta del av dessa för att framföra eventuella synpunkter.

Förhören kommer att i sin helhet spelas in på ljudfil.

Förhören kommer, efter att utvärdering skett och eventuella ytterligare förundersökningsåtgärder vidtagits, att delges försvaret jml RB23:18. Försvaret beredes därefter tillfälle att ange eventuella ytterligare frågor som skall ställas till de hörda. Vi kommer att begära hos amerikansk åklagare att dessa frågor ställes antingen genom hans försorg eller, om möjligt, via videolänk till Sverige då försvaret kan få vara närvarande.

Det är som ovan nämnts inte helt klart när förhören kommer att hållas. Det är emellertid angeläget att förhören kan hållas så snart som möjligt och jag måste därför be att få de skrivna frågorna senast fredagen den 29 november 2013 kl 11.00. Vänligen maila dessa till hans-jorgen.hanstrom@aklagare.se och marten.hallsten@aklagare.se.

Om någon av försvararna är missnöjd med mitt beslut kan överprövning begäras. Denna begäran skall sändas till Internationella åklagarkammaren, Stockholm, och kommer därefter att sändas vidare till behörigt utvecklingscenter.

Karin Bergstrand